

DÉLMAGYARORSZÁG

Szerkesztőség:

SZEGED, KÁRÁSZ-UTCA 9. SZÁM.

A szerkesztőség telefonja: 305.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

egész évre 96 — K. negyedévre 24 — K.
félre 48 — K. egy hónapra 8 — K.
Egyes szám ára 30 fillér.

Kiadóhivatal:

SZEGED, KÁRÁSZ-UTCA 9. SZÁM.

A kiadóhivatal telefonja: 305.

Szeged, 1919.

VIII. évfolyam, 106. szám.

Vasárnap, május 11.

A háztulajdonosok és a lakók

(Saját tudósítónktól.) A háztulajdonosok Betrix ezredestől a szabad költözködés visszaállítását, a lakbérek 25 százalékos fölemelését és a lakók által okozott károk megtérítését kérik. A lakók ezzel szemben, tudomásunk szerint, semmit sem kérnek Betrix ezredestől. Sőt azzal sem gondolnak, hogy a háztulajdonosok információival szemben ők is szolgáljanak a városkormányzónak némi felvilágosítással. A lakók helyett tehát elvégezzük ezt a munkát mi.

A háztulajdonosok kérései közül kétségtelenül a legmerészebb, hogy a szabad költözködés — értd: szabad fölmondás — visszaállítását kérik. Ez a kérés már azért is gyanús, mert az ember sehogysem tud rájönni arra, hogy a szabad fölmondás mivel szolgálja a háztulajdonosok jogos érdekeit. Nem mindegy a háztulajdonosoknak, hogy Munkás István, Nemes Antal, vagy Millionos Péter lakik-e nála, ha mindegyik ugyanazt a bért fizeti? Miután a mai lakbéreknek 25 százalékos fölemelését kérik, bizonyára nem gondolnak arra, hogy a szabad fölmondás visszaállítása esetén elküldenék a lakásából Munkást, vagy a másodikat, hogy kiadhassák a harmadiknak, aki több bért fizet? Föltételezni sem merjük a háztulajdonosokról, hogy így akarnának packázni a városkormányzóval. Gondolni sem merünk rá, hogy föl akarnák borítani a város békéjét. Nem merjük hinni egy pillanatig sem, hogy abban a veszedelmes tévhitben élnek, hogy visszatérhet a régi a háborus előtti rend. Miért kérik mégis a szabad fölmondás jogát? Okszerűségét mi — mint mondtuk — nem látjuk, bizonyára más se tudna rámutatni. A szabad fölmondás csak veszedelmes kavarodást teremtené, anélkül, hogy használna akár a háztulajdonosnak, akár a lakónak. Nemhogy szükség nincs te-

hát rá, hanem teljesen fölösleges, a társadalmi béke szempontjából pedig határozottan káros is.

A lakbéremeléssel már másképp vagyunk. Ez nyílt és őszinte kérés, a háztulajdonosok a mainál 25 százalékkal akarnak magasabb lakbért. Az az óhaj, hogy a lakbér emeltesék, általánosságban indokolt. De míg a háztulajdonosok egyesülete 25 százalékos béremelést kér, addig a legtöbb háztulajdonos már is 40—60 százalékkal emelte a lakbért. Ezt bejelentette-e a városkormányzónak a háztulajdonosok küldöttsége? A kérés, úgy ahogy előterjesztették, indokolatlan. Az, aki tíz százalékkal magasabb emelést akar, forduljon ügyével a lakáshivatalhoz. Itt általánosítani nem lehet. Ahány eset, annyiféle. Van háztulajdonos, aki nagyon rászolgált a 25. százalékos emelésre is. Van, aki a fenn-

forgó körülmények mérlegelése után — persze ha nem a háztulajdonos mérlegel — nagyon meg lehet elégedve a tíz százalékos emeléssel.

A lakók által okozott károk megtérítését is kérik a háztulajdonosok. Ez is nagyon általánosságban van tartva. Mit nevezünk a lakó által okozott kárnak? Tehet-e például arról a lakó, ha egy rosszul épített lakásban, amelyben 9 éve lakik, leszakad a mennyezet? A lakó büne a lakás természetes rongálódása? Nem hisszük, hogy a háztulajdonosok azt céloznák ezzel a kérésükkel, hogy a maguk kötelességét valamiképpen a lakókra hárítsák át. Bizonyára rosszul fejezték ki magukat. Ép azért csak arra figyelmeztetjük őket, hogy mostanában nagyon kell vigyázni az ilyesmire. Néhány rosszul alkalmazott szó sok félreértés és baj forrása lehet.

A Tisza vize kilenc méteren fölül emelkedett.

— Az eddig ismert legnagyobb áradás. — Megalakult a vészbizottság. —

(Saját tudósítónktól.) A Tisza áradása nem csökken. A Stefánia-sétáterén állandóan sok a nézője a hatalmasan megduzzadt folyónak, amely soha még ilyen magasságot el nem ért. Szombaton délnél 9 m. 2 cm. volt a vízállás. A pénzügyigazgatósággal szemben leásott mércéről aggodalmasan olvasták le ezt a számot. Méregetik szemmel, mekkora a magasság, amely a víz színétől a Stefánia téglakerítését, följebb a csupasz földtöltést elválasztja. Majd másfél métert kellene még áradnia a Tiszának, hogy ezt a szintet elérje s ez mégis csak megnyugtató. Az esőzés talán már a Felvidéken is megszűnt, másfél méteres áradás bizonyosan nem lesz.

Egyébként nem is annyira a város mellett tartják olyan veszedelmesnek az áradást,

hanem a környéken. Bokor Pál h. polgármester szombaton kijelentette, hogy téves az a hír, mely szerint a ludvári töltés megcsúszott. Reök Iván ármentesítő társulati igazgató társaságában önmaga is megsemmisítette a töltést s tapasztalta, hogy semmi baj sem történt. A védőgát teljesen ép, sértetlen. Azt az elterjedt hírt sem tartja valóságnak, hogy a Felsőtorontáli Ármentesítőnek egy hosszú szakaszán nincs még mérnök. A mostani körülmények között kizártnak tartható, hogy ezt az illetékes hatóságok tétlenül tűrnek. Kétségtelenül komoly helyzet, hogy a Tisza az idén az eddig kimutatott legnagyobb magasságot is felhaladta, de veszedelemtől nem kell tartani, mert a megújított védtöltés mindenütt erős és kifogástalan.

Szomory Dezső: II. József császár.

— Tölgyes Gyula konferansza a színmű szegedi bemutató előadása előtt. —

Történelmi drámát játszanak mai ezen a színpadon, Szomory Dezső II. József császáráról. A kalapos király alakját állítja a deszkákra a költő, s bár a színpad nem jó talapzat, plasztikusabbat képzelni sem lehet ennél a drámai szoborműnél. Ne tűnjék föl senki előtt különösnek, hogy amikor Budapesten előntik a Habsburg őseket, e függöny mögött föltámasztanak egy Habsburgot, egy császárt a vastagajakak dinasztijából. Ez a császár, II. József, forradalmi alak, forradalmi a gondolkodásában, a hangjában, a ténykedéseiben. Egy Habsburg, aki ronggyá tépi a „szent” hagyományokat, megalázza a pápát, eltöröl szerzetesrendeket, közelekkre elkoboz egyházi javakat, egy monarchikus államfő, aki a főnemesei osztályérdekével szemben a nép érdekét védi, egy császár, aki az egyenlőség elvét, a nép minden rétegének boldogulását hirdeti, egy szociális érzékű uralkodó, akiben van bátorság és önállóság — ez II. József, nem egy banális színmű főhőse, hanem történelmi alak, a maga élő valóságában és nagyszerűségében.

Aki ismeri Szomory Dezső írói egyéniségét, tisztában van vele, hogy nem a történelmi realizmus látószöge az, ahonnan darabja megírásában kiindul. Szomory szenvedélyesen regényes hajlamú író, a szavak és színek kápráztató művésze. E történelmi drámáját is, — a Habsburg trilógiában harmadikat, — a regényesség csillogó szálával hímizte, anélkül azonban, hogy sértené vele a történelmi stílust.

A stílus... Félreismerhetetlenül és megkülönböztetően egyéni ebben a Szomory írás művészetében. A magyar irodalomban külön stílust jelent Szomory, sajátos egyéni és eredeti írásmódot. Valami különös ize, zamata, vagy inkább illata, meleg, kábitó illata van az írásának és ezt főként a stílusa teszi. Perzselő bujaság árad az írásaiból, egy lázasan lobogó költői képzelet színes vetítései a képei. A gyönyört hajszolja Szomory elfuló epkedéssel, exaltált rajongással minden szépségek iránt. Nem kötik drámai formák, átröpüli a technikai korlátokat egy mély költői lélek rendkívüli erejű szárnyalásával. Kéjes érzések hevítik, a vér vörös és forró lángolásával. Ugy tűnik fel egy-egy Szomory novella, mint a vörösén izzó égbolt, amely alatt elszikkad a test a tüzelő forróságban, eleped

a száj a vonagló vágyakozásban. Vagy jártatok már dusan virágzó kertben áprilisi alkonyon, az „Isteni kert”-ben, ahol a virágok mámorító illatot lehelnek, a bokrok szerelmet sóvárogva zizegnek s a szökökút körül, a pázsit zöld selymén bontotthaju, csudás aszszonyok árnyai libegnek... Ez a Szomory költészete!

Buja szépségű és melegségű, erotikus, de kifejezési formáiban mindig a legművészebb. Ki az a botor, aki megtagadná ezektől az írásoktól a művészi értelmet, aminthogy a Zichy Mihály erotikus rajzaiban nem látta többet a cudar testiségnél? Aki a nyelvnek és formának olyan tökéletes művésze, mint Szomory, az megengedhet magának bizonyos érzéki kilengéseket.

Az elmondottak után talán fölösleges hangsúlyoznom, hogy Szomory a francia iskola, a nagy gall romantikusok hatása alatt fejlődött. Szomory sokat esatangolt nyugaton. Különösképpen szerette és szereti Párist. Az első könyve francia nyelven jelent meg, Daudet előszavával. Francia hatás, a dekadensok hatása, mondaná az elfogultság. Igen, a dekadensek! De milyen rendkívüli kincsekkel ajándékozták meg ezek az ugynevezett dekadensek a világirodalmat. Nekik Ady